

Asia: VN/26856/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle uudeksi alueidenkäyttölainsi

Lausunnonantajan lausunto. Lausuntopalautteen käsittelyn helpottamiseksi ympäristöministeriö pyytää, että lausunto jaotellaan lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Kommentit luvusta 1 Yleiset säännökset

Ahlaisten Lammin Vastatuuli ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä alueidenkäyttölainsi. Ahlaisten Lammin Vastatuuli ry nostaa tässä lausunnossaan esille näkökulmia erityisesti paikallisten asukkaiden ja vapaa-ajanasukkaiden turvallisen elinympäristön säilymisen ja erityisesti tuulivoimarakentamisen näkökulmasta.

Kommentit luvusta 2 Viranomaisten tehtävät

Korostamme, että kaavoitukseen liittyvä lunastus- ja korvaussäätely tulisi säätää samanaikaisesti alueidenkäyttölain kanssa.

Kommentit luvusta 3 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

-

Kommentit luvusta 4 Maakuntakaava

27§

Maakuntakaavan yksityiskohtaisuuden ja oikeusvaikutteisuuden keventämistä tavoiteltaessa kasvaa merkittävästi riski, että kaavoituksen valtakunnallisen ja maakunnallisen tason strategiatasoinen ja kokonaiskuvan hahmottaminen vaikeutuu. Tämä johtaa kuntarajat ylittävien tavoitteiden ja alueiden käyttöhankkeiden vähenemiseen.

Erityisesti tämä korostuu tuulivoimakaavoissa, jotka usein sijoittuvat kuntien laitamille. Kuntien yhteiset hankkeet ovat vähäisiä, kuten tausta-aineistosta selviää. Edelleen tämä saattaa johtaa hankkeiden supistumiseen ja taloudelliseen kannattamattomuuteen.

Maakuntakaavan tasolla linjatut tuulivoima-alueet voisivat johtaa suurempiin kokonaisuuksiin, joissa perustamiseen ja ylläpitoon liittyvä taloudellinen voimalakohtainen yksikkökustannus toteutuisi pienempänä. Yhteisellä ylätasoin linjauksella voisi olla mahdollisuus useammin hyödyntää kuntien reuna-alueet tarkemmin. Lukumäärältään vähäisemmät, mutta voimalamäärältään suuremmat aluekokonaisuudet pirstoisivat luontoa esimerkiksi sähkölinjojen osalta vähemmän, kuin hajasijoitetut 3-10 voimalan kokonaisuudet. Siirtoverkon kokonaispituus voisi pienentyä nykyiseen hajasijoitusmalliin verrattuna. Päätöksenteko sujuvoituisi, koska kaavojen määrä vähenisi. Laajemmat kokonaisuudet parantaisivat myös kokonaisuuden laatua kaavoituksen selvityksissä yms. Lisäksi suuremmat investointikokonaisuudet olisivat hanketoimijoiden kannalta houkuttelevampia.

3 momentti: Uusi alueidenkäyttölaki mahdollistaisi poikkeamisen maakuntakaavan ohjausvaikutuksesta yleiskaavaa laadittaessa. Tästä muodostuisi tuulivoimakaavoituksessa selkeä ”porsaanreikä” lakiin, koska alueidenkäytön kehittämiseen liittyvällä perustellulla syyllä (esimerkiksi maakuntakaavassa esitetyn ratkaisun selkeä vanhentuneisuus tai voimalakokojen kasvu) poikkeamisesta tulisi tuulivoima-alan osalta ennemminkin pääsääntö kuin poikkeus. Koska esityksessä vastuuta ja valtaa siirretään kunnille, niin taloudelliset intressit (kiinteistö yhdistävät helposti kunnan päättäjien ja hanketoimijoiden tavoitteet muiden tekijöiden kustannuksella. Tämän seurauksena tuulivoima-alueet laajenisivat myös maakuntakaavaan merkittyjen alueiden ulkopuolelle.

Tuulivoimaloiden tekniikka on kehittynyt jonkin verran ja erityisesti niiden koko on merkittävästi kasvanut vuodesta 2011, joten nykyiset tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset ja ohjeet ovat osin vanhentuneita ja edellyttävät päivittämistä.

Kommentit luvusta 5 Yleiskaava

34 § Yleiskaavan sisältövaatimukset

Koska 34 pykälään 2 momenttiin sisältyvät keskeiset sisältövaatimukset, tulisi siinä mainita yhtenä kohtana puhelin-, viestintä- (TV, radio) ja internetyhteydet. Toimivat puhelin-, viestintä ja internetyhteydet ovat arkipäivää jokaiselle kuluttajalle ja yritykselle erityisesti haja-asutusalueella. Tästä syytä onkin hyvä, että nykyisin nämä palvelut luetaan yleispalveluihin eli sellaisiin palveluihin, joihin jokaisella kuluttajalla ja yrityksellä on oikeus.

Viestintäpalvelut ovat nykyisin välttämättömyyspalveluita ja kaikilla ihmisillä on oikeus saada puhelin- ja internetyhteydet vakituiseen kotiin. Tämän vuoksi EU:ssa on säädetty yleispalveluvelvollisuudesta. Suomen omassa lainsäädännössä on pidemmälle meneviä velvollisuuksissa erityisesti internet-yhteyden osalta.

Lisäksi toimivat viestintäyhteydet liittyvät myös turvallisuuteen. Laadukasta yhteyksien toimivuutta pidetään taattuna ja itsestäänselvyytenä, mutta sitä ne eivät aina ole. Erityisesti tuulivoima-alueet häiritsevät välillä signaalia muodostaen ongelmia

34 pykälään 2 momentin 5 kohdan säädetään mm. turvallisesta ja terveellisestä elinympäristöstä. Kun maakuntakaavassa on osoitettu tuulivoimalle sopivia alueita, onko tarkoitus, että melu- ja välkealtistus voi levitä tuulivoimalle osoitetun alueen ulkopuolelle sallittuja arvoja korkeampana?

34 pykälän 2 momentin 8 kohdan lisäysmaininta ja yleisesti rakennetun ympäristön ja maiseman arvon tunnistaminen on erinomainen lisäys lakitekstiin. Erityisesti haja-asutusalueilla ja vapaa-ajanasunnoissa maiseman arvo on erittäin suuri sekä päivä- että yömaiseman osalta (vilkkuvat lentoestevalot). Samoin luonnon monimuotoisuuden vaalimisen painoarvon nostaminen lakitekstiin on hyvä lisäys.

Kommentit luvusta 6 Asemakaava

-

Kommentit luvusta 7 Vähittäiskaupan suuryksiköitä koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 8 Tuulivoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

Tuulivoimarakentaminen tulisi määritellä tarkemmin käsitteenä esimerkiksi seuraavasti: yleiskaava, joka sisältää kaikki toimenpiteet, rakennukset ja rakennelmat sekä infrastruktuurin vaikutusarvioineen aina siihen asti kunnes rakennetut tuulivoimalat on yhdistetty ja tuottavat sähköä valtakunnan verkkoon.

67 §. Yleiskaavan käyttö tuulivoimalan rakentamisluvan perusteena.

Säännöksen mukaan rakentamisluvan erityisten edellytysten täyttyminen tuuli-voimarakentamista koskien voitaisiin ehdotetun sääntelyn tarkoittamissa tilanteissa selvittää yleiskaavassa. Tämä sujuvoittaa tuulivoimarakentamisen aloittamista merkittävästi, mutta yleiskaava ei luo riittäviä edellytyksiä toiminnan jälkikäteisarviointiin. Tästä syystä olisi perusteltua määritellä tuulivoimarakentamiselle ympäristölupa, joka selkeyttäisi valvontaa ja poistaisi tarpeetonta vastakkainasettelua asukkaiden, hanketoimijoiden ja kunnan virkamiesten välillä. Tämä ryhdistäisi entisestään hankekehittämistä ja valmistelua sekä vähentäisi pitkällä juoksulla työkuormaa ja kustannuksia mm kunnissa ja oikeusjärjestelmässä.

68 §. Tuulivoimarakentamista koskevan yleiskaavan erityiset sisältövaatimukset

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan yleiskaavaa ohjaa riittävästi... Tähän kohtaan olisi hyvä lisätä 37 pykälän mukaisin yleiskaavamääräyksiin rinnastettavalla tavalla, jotta olisi yksiselitteistä, että määräykset ovat rakentajia sitovia eikä suosituksia, joiden mukaan haluttaessa voidaan toimia, mutta ei ole välttämätöntä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa otetaan kantaa mm. kaapelointien ja sähköverkkoon liittymisen järjestämismahdollisuuksiin. Näistä erityisesti sähköverkkoon kulkeva liityntälinja kytkentäpisteineen tulisi ottaa elimelliseksi osaksi koko tuulivoimarakentamista koskevaan yleiskaavaan, koska liityntä on pakollinen osa hanketta.

Sähköverkkoon liittymälinjalla on kiistatta sekä pykälän 2 ja 3 kohdissa, että pykälän 4 kohdassa olevia vaikutuksia ympäristöön, luonnonarvoihin ja suojeluun, virkistystarpeisiin, kulttuuriympäristön arvojen säilyttämiseen sekä asuin- ja elinympäristöjen laatuunäkökohtiin. Koska siirtolinja usein sivuutetaan vain yleisenä linjauksena ilman tarkempaa yksilöintiä, eikä välttämättä esimerkiksi ota huomioon, että yleiskaava ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vähimmäisetäisyydestä asutukseen niiden tuulivoimayleiskaavojen osalta, jotka eivät sijoittuisi maakuntakaavassa osoitetuille tuulivoimaloiden alueille. Laissa määritelty vähimmäisetäisyys lisää hallinnon läpinäkyvyyttä sekä lisää kustannustehokkuutta kunnissa ja hanketoimijoilla (ei turhia hankealoituksia). Vähentää hallinnon ja oikeuslaitoksen työkuormaa selkeästi sovellettavana mallina. Etäisyys vastaa monissa kunnissa jo käytössä olevien suojaetäisyyksien tasoa nykyisillä voimalakorkeuksilla, mutta tämä elää paremmin mukana tuulivoiman kehityksessä, koska se on sidottu voimalan kokonaiskorkeuteen. Vähimmäisetäisyys huomioi paremmin myös tuulivoimamelun muita ominaispiirteitä nykyisiä ohjeita paremmin, koska nykyiset ohjeet ovat puutteelliset ja vaatisivat tarkennuksia.

Vähimmäisetäisyyden käyttöönotto selvästi yksinkertaistaa lain soveltamista ja käyttökelpoisuutta myös tavallisen kuntalaisen näkökulmasta, koska jokainen voi tarkastaa mitan ja harpin kanssa onko alueelle mahdollisuus rakentaa tuulivoimaloita, jos merkintää ei ole maakuntakaavassa. Tämä aktivoi vapaa-ajanasuntojen kauppaa ja kunnossapitoa, koska riski pienenee ja tilanne selkeytyy. Positiivinen vaikutus lähipalveluihin ja talouteen.

Ehdotamme, että pykälän 2 momenttiin lisätään lainkäytön selkeyttämiseksi ja 27 pykälän 3 momentin poikkeamismahdollisuuden luoman ”porsaanreiän” tukkimiseksi myös esitysluonnoksessa oleva ”Tilanteessa, jossa osa tuulivoimayleiskaavassa osoitetuista tuulivoimaloista ei sijoitu maakuntakaavassa osoitetulle tuulivoimaloiden alueelle, vähimmäisetäisyyttä olisi noudatettava niiden tuulivoimaloiden osalta, jotka olisivat maakuntakaavan tuulivoimaloiden alueiden ulkopuolella.”

Kokonaisuuden kannalta on syytä tarkastella myös tuulivoimalle maakuntakaavoissa osoitettujen alueiden nykyistä soveltuvuutta kannattavaan energiantuotantoon tuulivoimaloilla. Osassa maakuntavoissa esimerkiksi Satakunnassa uuteenkin maakuntakaavaan on tulossa alueita, jotka on suunniteltu enintään reilusti alle 200 metriä korkeille voimaloille, vaikka nykyiset voimalat pyritään tekemään 250-300 metriä korkeiksi. Lisäksi tulisi esityksessä ottaa kantaa pitääkö voimalan siipien pyöriä tuulivoimalle osoitetulla alueella vai voivatko yli 100 metriset lavat pyöriä esimerkiksi suojelualueen yläpuolella tai sellaisen maan päällä, jota ei ole vuorattu tuulivoimakäyttöön.

Pykälän 3 momentissa oleva suostumusmenettely lisää joustoa kaavoitukseen.

Kommentit luvusta 9 Aurinkovoimarakentamista koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 10 Ranta-alueita koskevat erityiset säännökset

-

Kommentit luvusta 11 Kaavoitusmenettely ja vaikutusten selvittäminen kaavaa laadittaessa

80 §. Kaavan vireilletulosta ilmoittaminen ja osallistumis- ja arviointisuunnitelma.

Pykälän 1 ”momentissa määriteltäisiin myös osallinen. Osallisella tarkoitettaisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti alueen maanomistajaa ja sitä, jonka asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava vaikuttaa tai todennäköisesti vaikuttaa, sekä viranomaista ja yhteisöä, jonka toimialaa suunnittelussa käsitellään.” Kaavoitusprosessin tehostamiseksi ja oikeuslaitoksen kuormittamisen vähentämiseksi tähän olisi hyvä lisätä selkeästi, että osallinen voi olla myös se, joka ei ole kaavoittajakunnan jäsen, omista siellä kiinteistöä tms. vaan on esimerkiksi naapurikunnan jäsen. Perusteluna se, että esimerkiksi tuulivoiman vaikutukset voivat levitä kaavoittavan kunnan ulkopuolelle.

Potentiaalista informointia tulisi esittää mieluummin liian laajasti kuin suppeasti, koska riittävä tiedonkulku vähentää prosessin ongelmia ja väärinymmärryksiä, jotka taas aiheuttavat tarpeettomia muistutuksia tai valituksia.

Kommentit luvusta 12 Asemakaavan ja yleiskaavan laatimisaloite ja asemakaavan ja yleiskaavan laatiminen yhteistyössä

-

Koemmentit luvusta 13 Merialuesuunnittelu

-

Kommentit luvusta 14 Kansallinen kaupunkipuisto

-

Kommentit luvusta 15 Valtion rajat ylittävät ympäristövaikutukset

-

Kommentit luvusta 16 Pakkokeinot ja seuraamukset

-

Kommentit luvusta 17 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 18 Muutoksenhaku

111 § Uusiutuvan energiantuotannon ja ydinvoiman kannalta merkittävää kaavaa koskevan valituksen käsittely kiireellisenä

Kiireellisenä käsiteltävän merkittävänä asemakaavana pidettävän voimalan tai voimalakokonaisuuden teho on määritelty todella alas 2 MVA:iin. Kun tätä tarkastelee esimerkiksi tuulivoimahankkeiden määrän ja niihin sisältyvien voimaloiden määrän kautta, niin tämän perusteella jokainen tuulivoimala yksinään täyttää merkittävyyden, vaikka on kokonaistehopotentialista reilusti alle promillen luokkaa.

Kommentit luvusta 19 Kaavan ja muun päätöksen tiedoksianto ja voimaantuloa koskevat säännökset

-

Kommentit luvusta 20 Erinäiset säännökset

-

Kommentit luvusta 21 Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

-

Kommentit alueidenkäyttölain muuttamisesta (liitelaki, nimike muuttuu laiksi kaavojen toteuttamislaki)

-

Kommentit rakentamislain muuttamisesta

-

Luonnos uudeksi alueidenkäyttöasetukseksi viimeistellään ja siitä pyydetään lausunnot syksyllä 2025. Jos haluatte jo nyt antaa siitä kommentteja niin voitte tehdä sen tässä.

-

Mäkinen Jukka
Ahlaisten Lammin Vastatuuli ry